

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1939-40

DRAMA

10 F. KOZAK:
PROFESOR KLEPEC

Din 2:50

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI
1939 40 DRAMA Štev. 10

FERDO KOZAK:

PROFESOR KLEPEC

PREMIERA 13. JANUARJA 1940

Ferdo Kozak, bivši sodruđnik večine važnejših slovenskih revij, večletni urednik in člankar »Sodobnosti« in književnik, ki je z rosnimi sedemnajstimi leti doživel svojo prvo premiero ter z njo vzbudil veliko pohujšanja in glasne polemike, — stopa nocoj s »Profesorjem Klepecem« prvič na oder Narodnega gledališča. Njegovo prvo delo »Komedijska« je bila drama v enem dejanju, nocojšnja igra pa je tridejanska komedijska o življenju in filozofiranju čudaškega in neboljjenega idealista, profesorja Petra Klepeca.

Vsakemu gledalcu bo pri tej igri obstala pozornost pri imenu njenega glavnega junaka: Petra Klepeca. Ime iz naše mitologije ali vsaj iz ene izmed najtehtnejših slovenskih junaških pripovedk, ki jo je po svoje in zelo globokoumno razložil Ivan Cankar v »Podobah iz sanj«. Treba je razložiti zvezo med tem junaškim imenom in Kozakovo komedijo, toda če naj bo razlaga zanesljiva, se mora predvsem opirati na komedijo, brez ozira na misli in asociacije, ki so avtorju zvezale podobo njegovega profesorja s pravljličnim junakom v Cankarjevi interpretaciji. V svojem intervjuju, ki je v

tej številki priobčen na drugem mestu, se je avtor izognil temu vprašanju, češ, da je še prezgodaj in zanj samega morda ne prav primerno govoriti o tem vprašanju, ki se vsiljuje samo po sebi.

Kozakova komedija podaja v spretnih potezah malomeščansko oziroma predmestno sredino našega življenja. Vdova po trgovskem potniku, njena mlajša sestra — frizerka, njen brat detektiv in še sosed preko ulice, trgovski sodrnik ter njegova sestra študentka. Sami ljudje našega malega meščanskega sveta z ustrežajočo kulturo, miselnostjo in z najpreprostejšim odnosom do življenja in njegovih vsakdanjih in svetih stvari. V to okolje je kot osrednja oseba dogdkov postavljen profesor Klepec.

Tudi on je slovenski, naš človek. Iz njegovega pripovedovanja za trenutek zaslutiš človeka tiste vrste, ki bi ga morda najraje označil s Prešernovimi besedami o mladeniču, ki se »zažene, a se pozneje vstavi«. A tega človeka zaslutiš res samo za trenutek, kajti pred seboj vidiš in gledaš na pozorišču samo še drugo podobo moža, ki se je že ustavil in ustalil in ki se samo še zdaj pa zdaj spominja onega, kar je bilo, in sicer z nekoliko bridkim nasmehom in onemoglo obsodbo. Njegovo sedanje geslo je usoda, vdanost usodi. Naša pravica je hrepeneti in boječe upati, da nam usoda nakloni tisto, kar si želimo. Torej miselnost popolne pasivnosti.

Vsa profesorjeva moč se zaradi pasivnosti zbere k svojevrstnemu duševnemu delu, ki v bistvu ni nič drugega kakor zagovor poglavitne maksime: usoda. Vse njegove sanje o napredku civilizacije so tak zagovor in ves njegov življenjski esteticizem in vsa njegova rahločutnost ni nič drugega kakor strah njegovega nebogljenega idealizma pred življenjem in pred preizkušnjo v realnosti. Vse to je beg pred resničnostjo in trdim bojem, ki ga svet zahteva od dobrega in vrednega človeka.

Tega nebogljenega idealista zaplete avtor v dva dogodka, ki sta dobro zvezana med sabo: v politično afero in v ljubavno pustolovščino. V bistvu v dve neznatni zadevi in vendar sta ti dve stvarici zadosten preizkusni kamen za tega človeka, ki je hotel pobegniti iz življenja v tako plemenito in idealno zgrajene fantazije. Mahoma se pokaže, da njegove visoke misli niso kos niti najpreprostejši pre-

izkušnji močatosti in da njegov blagi okus podleže najbolj vsakdanji in popolnoma nerafinirani skušnjavi. Njegova značajnost se zlomi in njegova mlada ljubavna sanja se mora ukloniti pred čari zrele in dobro računajoče vdove.

To je zgodba profesorja Petra Klepca, ki jo Kozak pripoveduje in odmotava z nekoliko zamišljenim smehlajem. Smehlajoč se tej

pohlevni in revni usodi, se smehlja nečemu, kar po njegovem občutku kakor mora leži na slovenskem življenju. »Sem namreč te misli, da je slovenski izobraženec v veliki večini preveč pasiven, da kaže pri snovanju razvoja porazno mlačnost«, pravi avtor v intervjuju. »Velik del našega izobraženstva stoji že 20 let ob strani življenja, nekam neprizadet spremlja pot svojega naroda ali pa se — in to predvsem — umika v razna zatišja, v neki svoj resničnosti

tuj svet.« »Profesor Klepec« je komedija, je posmeh, ki velja temu pojavu v našem življenju, tej naši inteligenci.

Inteligenca je duhovna moč naroda, kakor je v pripovedki Peter Klepec sila, ki je po Cankarjevi razlagi obležala in brezplodno preživela svoj vek. Ali ni z našim razumništvom nekaj podobnega? Ali ne živi in gine brezplodno in brez pomena za usodo svojega naroda? — To je miselna zveza med Kozakovim profesorjem in njegovim imenom in zaradi nje je vtihotapil in podtaknil temu odmaknjenemu idealistu tudi nekatere resnično dragocene stavke.

Dolgo časa, morda že od Cankarjeve smrti, morda celo dalje, čuti misleč naš bralec veliko vrzel v našem pripovedništvu in dramatikii. Manjka nam del, ki bi kazala v ogledalu podobo slovenskega razumnika, da bi se videl in spoznaval v njem in si z njegovo pomočjo iskal prave poti. Kozak se je s svojo komedijo približal tej veliki nalogi, pričel jo je. Upajmo, da je njegovo delo prva lastavica z veselim naznanilom. Zato ga veselo pozdravljamo.

J. Vidmar

Avtor o svoji komediji

Že dolgo let pozna naša javnost dr. Ferda Kozaka kot pisatelja in urednika revije »Sodobnost«. Pred krstno predstavo njegove komedije smo mu zastavili nekaj vprašanj o tem, kako je nastala in o njegovem odnosu do dramatike sploh.

»Ali ste pred »Profesorjem Klepecem« že napisali kako odrsko delo?«

— Že kot študent sem ves gorel za dramatikii in napisal v sedmi šoli »komedijo«, ki so jo izvajali — mislim — o priliki 50 letnice Dramatičnega društva. Isto leto je uprizorila dramatična šola pod vodstvom M. Skrbinška v areni Narodnega doma mojo enodejanko »O polnoči«. Potem pa je, kot se spodobi, več mojih iger obležalo v miznici. Poskusi! Lansko leto je izšlo v reviji »Sodobnost« prvo dejanje sodobne satire »Kralj Matjaž«.

»Ali imate trenutno še kako dramsko delo v načrtu?«

»Kralj Matjaž« je končan, toda preden ga izročim javnosti v eventuelno uprizoritev, ga bom še predelal. V delu pa imam še neko drugo igro, ki ima za snov sodoben problem, toda o tej za sedaj rajši ne govorim.«

»Ali je ‚Profesor Klepec‘ plod daljšega snovanja ali trenuten navdih?«

»Človeku se pleto po glavi različne misli in načrti in tako se je pred letom dni znašel ‚Profesor Klepec‘ med njimi. Nekako eno leto sem se ukvarjal s to temo, dokler se mi ni zazdelo, da je dozorela. Tedaj sem stvar napisal in opilil razmeroma dokaj hitro, v dveh mesecih.«

»Iz kakšnega nagiba ste prav za prav napisali to komedijo?«

»Na to je najbolje, če odgovorim: Pustimo igro, naj ona pove svoje. Preuranjeno je danes razlagati različne nagibe, saj se rado zgodi, da podobne formulacije ne zadenejo v črno. Lažje bi označil neko splošno občutje, iz katerega se je izluščila snov za to komedijo, občutje glede našega javnega življenja sploh. Sem namreč te misli, da je slovenski izobraženec v veliki večini preveč pasiven, da kaže pri snovanju razvoja porazno mlačnost. O vzroku ne bova tu razpravljala. Gre za dojem sam: velik del našega izobraženega sveta stoji že celih 20 let ob strani življenja, nekam neprizadet spremlja pot svojega naroda, ali pa se — in to predvsem — umika v različna zatišja, v neki svoj resničnosti tuj svet. Tako mu poleg vsega drugega ni treba prevzemati nobene odgovornosti in mu manjka tudi čut zanjo.«

»Kako da ste izbrali ravno komedijo kot izraz za ta problem? Ridendo dicere verum?«

»Po pravici povedano — nisem izbiral. Samo se je tako zasnovo in ko se je kobalilo v mislih, mi je bilo všeč.«

»Ali ste imeli kdaj ožje stike z gledališčem?«

»Postati igralec, je bil nekoč moj ideal, takrat, ko sem še na dijaškem stojišču omedleval za raznimi odrskimi liki. Mislim, da v

tej želji nisem bil in tudi danes nisem osamljen, saj hvala Bogu, še zmeraj poseda dovolj razboritih in malce romantično navdahnjenih glav po šolskih klopeh. V tem svojem navdušenju sem se seznanil z večino naših tedanjih igralcev in z rajnkim Verovškom sem predsedel mnogo, mnogo ur, ki so mi še danes v neizbrisnem spominu. Leta 1918. sem bil šest mesecev gledališki tajnik. Takrat se je obnavljalo slovensko gledališče. Pri tej priliki sem se seznanil tudi s pokojnim Ignacijem Borštnikom.«

»Ker ste sami dramatik, bi me zanimalo izvedeti, katere pisatelje iz svetovne literature posebno cenite?«

»O, teh je precej, predolg bi bil odgovor. Da bom imenoval Shakespeareja in Goetheja, si lahko mislite. Zelo rad imam Čehova, zlasti gorečnost njegove besede. Kot mladega fanta me je vsega obsedel Strindberg, mnogo bolj kakor Ibsen, čeprav je bil ta takrat moda.«

»Kateri modernisti Vam ugajajo?«

»Tudi glede teh imava najbrž premalo prostora. O' Neill, Krleža in mlada ruska generacija (Katajev, Škvarkin). Zanimiva je bila na našem odru igrana »Simfonija 1937« (Kaufmann in Ferber). Velik kompleks ljudi zajema, le žal, da je bolj fotografija tega kompleksa, kot pa aktivno pokazan razvoj. — V glavnem pa mi je velik del modernih iger preveč determinističen, preveč razumsko skonstruiran in premalo čustveno zanosen.«

»Kakšno je Vaše mnenje o gledališki umetnosti?«

»Henri Barbusse je v svojem delu o Emilu Zolaju napisal, da je teater poslednja opora starega izročila. To se tako pravi. Kajti prav teater je lahko prva opora vsega novega in je morda to tudi njegovo najbolj bistveno poslanstvo. Treba je le, da pisatelj poseže v živo gmoto resničnega življenja okrog sebe in pa — seveda — da srečno prestopa različne Grintavce, ki se mu na poti v javnost vale pod noge. Danes je namreč čuden čas, ko velja molk za najodličnejšo čednost in za znamenje dobre vzgoje.«

M. St-a.

Avtorjeve pripombe

Ta, malo smešna in bržkone tudi malo žalostna zgodba se odigrava v »modernem« ljubljanskem predmestju, na Viču, za Bežigradom ali drugod, kjer so za hrbtom starih, napol kmečkih hišic na kredu pozidali vrsto svetlo prepleksanih kurnikov iz betona. V svoji lažnivi gosposčini se zde brez pravih korenin postavljeni tja in kakor bi ne bili do kraja izgotovljeni. Človeška srca žive tod kakor v mrzle kovinaste škatle zaprta, zaverovana v kričeče šlagerje radia in v sentimentalne kinematografske operete. Stene po sobah: praznosta diha med njimi in edina sled domačnosti je mlačni duh po kuhinji, ki se vpija v zidove, v obleke stanovalcev in ti udari v nos že v veži, poslikani z živimi rdečimi rožami. Vsa oprema je kakor bedast smeh objestnega brezokusja malomeščanske periferije. Tu se družijo tovarniška šara s podedovanimi odrtimi naslanjači; postelje iz medi, ovesene z rožnato svilo, divani z rezljanimi nasloni in prevlečeni z zelenim plišem, skoraj v vsaki sobi stojalo z asparagusom, po stenah barvasti tiski: pomlad ob Gardskem jezeru, kakor salata zelena planina v švicarskih gorah, mlin ob idiličnem potoku, Marija z angelci itd., itd. Brezdušna povprečnost, bahata v svoji našarjenosti, kakor je bahat vsak topoglav pisun v mašni obleki pri gosposki maši.

* * *

Na tem sivem ozadju se rišejo obrazi ljudi.

Erazem Žulaj je obsežen dedec osemtridesetih let, mogočnih, visečih brkov, človek, ki mu je za presojo svojega bližnjega prazen žep skoraj ista meja dostojnosti kot zločin. S servieto okrog vratu, z mokrimi usti in kuhinjske blagre uživajočim očesom se rad šopiri z globokoumnimi načeli morale, za katere pa je treba, da jih obrneš narobe, če hočeš vedeti, kako resnično živi.

Njegova sestra *Bibijana* je vdova pri petintridesetih in pred vsem gospa. Njeno zrelo, spočito telo je naravnost ganljivo, kako vroče kliče moža, toda pamet je pogrnila čez to nasmejano žejo spodobni plašč narejene sramežljivosti. Gospa *Bibijana* se noče vreči

kar prvemu okoli vratu. To stvar je temeljito premislila. Kdor se pogreje pri njej, mora tvegati poprej žegen pred oltarjem in mora prinesti — če bo le mogoče — tudi penzion v hišo. Izkušnja s trgovskim potnikom jo je dovolj izučila.

Kristinca ima za sedaj le eno samo željo pred očmi: dobiti moža. Da ji bo dober mož, pokoren in poslušen — za to ji garantira njena nesentimentalna, skoraj fantovska narava.

Janez Skočir je tisto, čemur pravimo spodoben fant. Sicer je malo udarjen na romantično stran, kljub svojemu tretjemu križu, toda ta romantika je le trenutna potreba njegove brezbarvne narave, ki se hoče vsaj na ta način uveljaviti v življenju. Zato se gre revolucijo, da se lahko pobaha sam pred seboj: »Janez, tudi ti si nekaj!« In ne samo nekaj! V štirih letih gimnazije je profitiral ravno dovolj, da more ozaljšati svoje revolucijske sanje z rekviziti iz raznih indijanaric in detektivskih romanov. Resnično ga pa zanima lastna zunanost in bogme da v tem ne zaostaja za reklamnimi podobami frizerskih salonov.

Njegova sestra *Ana* je le senca ob robu dogajanja.

Pri *Bibijani* ima mesečno sobo profesor *Peter Klepec*. Gladko obrit in ostrižen, suhljat in vegaste glave, okrog dvaintridesetih let. Noben tip mednarodnega obsega, nekakšna skromna splošnost. V očeh mu venomer seva patos prepričanja, ki pa se zdi zaradi vedno dvignjenih obrvi prej krotek in plah kot plameneč.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

LEKARNA
Mr. A. USTAR
LJUBLJANA
nasproti glavne pošte

Oddajajo se zdravila no recepte vseh bolniških blagajn. — Priporoča malinovec pristen, naraven v vseh množinah. — Orig. norveško ribje olje, sveže, naj-finejše vedno v zalogi. — Naročila točno po pouzetju!

Klavirje, gosli, čela, saksofone, trompete, klarinete, Hohner harmonike in vse glasbilsne potrebščine od šolskih do prvovrstnih izdelkov kupite najceneje pri

WARBINEK
MIKLOŠIČEVA 4

Garantirano mojstrsko popravilo in izboljšanje glasu pri vseh glasbilih

A. JANEŽIČ

Galanterijske in modne potrebščine

Šolske, pisarniške in knjigoveške potrebščine na debelo in na drobno

LJUBLJANA
FLORJANSKA ULICA 12 - 14

Knjigoveznica, industrija šolskih zvezkov in poslovnih knjig

PROFESOR KLEPEC

KOMEDIJA V TREH DEJANJIH. SPISAL: FERDO KOZAK.

SCENOGRAF: ING. ARH. E. FRANZ.

REŽISER: DR. BRATKO KREFT.

Peter Klepec, profesor	Gregorin
Detektiv Žulaj	Cesar
Bibijana, njegova sestra, vava	Nablocka
Kristinca, Fricek imenovana mlajša sestra	Simčičeva
Janez Skočir, komi	Sever
Ana, stud. phil., njegova sestra	Levarjeva

Ta malo smešna in bržkone malo žalostna zgodba se odigrava v »opernem« ljubljanskem predmestju, na Viču, za Bežigradom ali drugod.

Glavni odmor v drugem dejanju.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Zatek ob 20.

Konec ob 22.

Parter: Sedeži I. vrste	Din	25—
„ II.-III. vrste	„	24—
„ IV.-VI. „	„	22—
„ VII.-IX. „	„	20—
„ X.-XI. „	„	18—
„ XII.-XIII. „	„	16—

Lože v parterju (sebe)	Din	90—
„ v I. redu (sebe)	„	90—
„ balkonske (sebe)	„	60—
Dodatni ložni sedelja v parterju	„	20—
„ I. redu	„	20—
„ balkonski	„	15—

Balkon: Sedeži I. vrste	Din	18—
„ II. „	„	14—
Galerija: Sedeži I. vrste	„	12—
„ II. „	„	10—
„ III. „	„	8—
Galerijsko stojišče	„	2—
Dijaško „	„	4—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni v opernem gledališču od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure. Predpisana taksa za penzije in invalidnosti je vračunana v cenah.

OB
LEPI
GLASBI,
SLADKE
BON-
BONE!

Bon-Bon

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 30

Izbira keksov, bonbonov, čokolade, desertov in likerjev

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16

ŠUMI

ČOKOLADA, BONBONI, FINO PECIVO,
BONBONIERE, LIKERJI, I. T. D. I. T. D.
VEDNO SVEŽE BLAGO - TOVARNIŠKA ZALOGA

GRADIŠČE ŠTEV. 7 - 9

POLEG DRAME